



פרקי התבוננות וחיון מתוך שיעוריו של הגאון רבי אהרן שווב שליט"א

גליון

להבין

להתבונן להתקדם להתרומם!

להתקדם

מאמרים בדרכי ההנהגה ותיקון המידות שנמסרו על סדר הספר הקדוש "תומר דבורה"

כיצד להמשיך על עצמינו מידת הרחמים?

מדת החכמה מחייבת לא להשחית שום דבר בבריאה [פרק ג חלק ד]

כל פרט בכריאה קיים מחמת רצון של החכמה העליונה

בסוף פרק ג, הרמ"ק מבאר את התנאי האחרון להשגת החכמה, והוא - "להיות רחמיו פרושים על כל הנבראים, לא יבזם ולא יאבדם".

לכאורה היה מתאים יותר לעורר על כך כשעוסקים במידות החסד והרחמים. מדוע לצורך קניית מידת החכמה יש צורך לנהוג ברחמים על כל פרט בבריאה? את התשובה לכך מבאר הרמ"ק:

שהרי החכמה העליונה היא פרושה על כל הנבראים דומם וצומח וחי וקדבר.

ועל דבר זה ראוי, שכמו שהחכמה העליונה אינה מבזה שום נמצא והכל נעשה משם כדכתיב (יהוה) קד, כד "כלם בחכמה עשית", כן יהיה רחמי האדם על כל מעשיו ויחברך.

כלומר, מאחר שהקיום של כל פרט בבריאה הוא בהארה מיוחדת הבאה בשורשה ממידת החכמה האלוקית, שהרי נאמר "כולם בחכמה עשית", לכן מוכרח להיות שיש לקב"ה רצון ותכלית בקיומו של אותו פרט.

ומי שמבין ומחובר לרעיון הזה, לא יתכן שישחית שום פרט מהבריאה. שהרי בזה הוא הורס ומבטל את הרצון והתכלית של החכמה העליונה שיצרה את אותו פרט ככוונה תחילה, ומעוניינת מאד בקיומו. בעולם יש תנועות שונות של חמלה ורחמים, 'צער בעלי חיים', 'עזרה לעניים' וכדומה. אבל אנחנו שונים מהם. אנו לא מרחמים על הבעלי חיים בגלל הצער שהם מרגישים, ולא שומרים על הסביבה כדי למנוע את החור באוזון...

אנו חסים על כל פרט בבריאה מצד מה שהוא נברא במידת החכמה ויש מטרם בקיומו לתיקון הבריאה. זה ההסבר להנהגת האריז"ל ועוד צדיקים שלא היו הורגים אפילו זבובים ויתושים, כי הם חיו מתוך הכרה ברורה שכל פרט בבריאה קיים מכח רצון ה' וחי בהארת החכמה העליונה, ואיך אפשר לבטל בידיים את מה שהקב"ה רוצה בקיומו.

כדי לינוק חכמה צריך להיות מחובר למעיין החיים ולא להתחבר למוזות וחדלון

ועדיין יש מקום להוסיף הסבר - מדוע לצורך קניית של מידת החכמה, צריך להזהר בענין זה שלא להשחית לחינם שום פרט בבריאה.

ביאור הדבר: אדם שרוצה להשפיע חכמה על אחרים, צריך תחילה לינוק חכמה לעצמו. וכדי לינוק את החכמה צריך להיות מחובר למהות שלה, ובודאי לא להתחבר למה שהפוך ממנה.

זהו הוא החידוש הגדול: מהותה של החכמה היא לא רק 'הבנות שכליות', או 'השכלות מחוכמות', אלא מהותה ועיקרה הוא: חיים. המשכיות. כלומר, מעיין שופע שמכניס בצד אחד ומוציא בצד שני, בלא עזירה והפסקה.

התבוננות מעמיקה ומחזקת במוסרי הפרשה

להתבונן

כיצד השופר 'מפתה' את הקב"ה לרחם עלינו? שרש ומהות ההנהגה במדות הרחמים

שהנבראים יכירו אותו באופן מפורט ככל היותר. ולשם כך הקב"ה היה 'מוכרח' כביכול להגביל את הנהגתו ה'בלתי מוגבלת', ולקבוע כללים מסוימים שרק על פיהם תהיה הנהגתו בעולם. שכן רק באופן זה יהיה ניתן להכירו בפירוט של כל הנהגה ופעולה.

אילו הקב"ה היה פועל במהלך שאין בו כללים מוגדרים מראש, ולא לפי מערכת קבועה ומסודרת, לא היה ניתן לדעת עליו כלום.

מעתה נשוב ונברר: כיצד ניתן להבין את ה'כפרה' וה'מחילה' בתוך המערכת של הכללים ההגיוניים. הלא נוצרה בעולם 'מציאות של רע', וכיצד תתבטל מציאותה והשפעתה בעולם?

האומר הקב"ה ותרן מבטל את הרצינות של דברי התורה

נתבונן בענין נוסף - אמרו חז"ל (ב"ק ג):

כל האומר 'הקדוש ברוך הוא ותרן הוא' - ויתרו חייו, שנאמר: "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט".

צריך להבין, איזה חיסרון יש במה שהקב"ה יוותר? הרי ויתור זו לכאורה מעלה והנהגה טובה!

ועוד, הרי אנו יודעים שהקב"ה מוחל וסולח. ואם כן, מדוע מחילה וסליחה הינם הנהגות חיוביות, ואילו ויתור לא?!

אלא, ביאור הדבר -

'ויתור' נפתס אצל הבריות כחוסר רצינות. משום שאם המלך מצדק משהו וכשעוברים עליו הוא אינו מעניש, הרי אות הוא שהדבר אינו באמת כל כך חשוב ובעל משמעות. אם אדם רח"ל חילל שבת במזיד, שהעונש על זה הוא מוות בסקילה, והקב"ה 'מוותר' לו - אנו עלולים להסיק מכך שחילול שבת ח"ו אינו מעשה חמור כל כך.

כשמבינים שכל פרט בתורה הוא אמת יצוקה ונצחית, וכל מי שעובר על דבר מן התורה הרי הוא יוצר 'מציאות של רע', אם כן לא שייך לוותר על זה! זו 'מציאות חמורה', בכל התוקף. האומר הקב"ה וותרן, במילים אחרות הוא בז לרצינות וְלֵאמֹת של התורה!

אך לאור זאת, קשה ביותר:

אם כן, מה פשר הסליחה והמחילה, ובמה זה שונה מ'ויתור'?

הנהגת "מלך" והנהגת "אבא"

ביאור הענין הוא, על פי הבנת ענין יסודי בדרכי הנהגת ה' - ישנם שתי הנהגות כלליות - הנהגת 'מלך', והנהגת 'אבא'. באופן כללי ובזמן רגיל, ההנהגה היא של 'מלך', אשר יש בה מערכת חוקים וכללים ברורים והגיוניים.

אולם יש מצבים וזמנים מיוחדים שבהם פועלת הנהגת 'אבא', שהיא הנהגה של רחמים מעל הכללים.

נמחיש ונבאר זאת על פי משל:

איש חינוך דגול בעל חזון ואמצעים חפץ שבנו יהיה מחונך למופת, ולשם כך הקים 'תלמוד תורה'. מובן, שאת בנו הוא מחנך באותם כללים כמו יתר התלמידים,

מהו כח השופר לפתות את הבורא?

אמרו במדרש (ויק"ד ט, ד):

"אשרי העם יודעי תרועה" -

וכי אין אומות העולם יודעים להרעי? כמה קרנות יש להן, כמה בוקינס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת "אשרי העם יודעי תרועה"?

אלא שהן מכידין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים.

ויש להתבונן: כיצד זה פועל? מהי הדרך שבה תקיעת השופר כביכול 'מפתה' את הקב"ה לנהוג איתנו במידת הרחמים? כדי להשיב על כך, נקדים ונתבונן בשורש ומהות ההנהגה במידות הרחמים.

החידוש של המחילה והכפרה

כאשר אדם רח"ל חוטא ועושה עבירה, במחשבה בדיבור או במעשה, זו לא רק מרידה בהקב"ה, אלא הוא יוצר בבריאה מציאות רוחנית ממשיית של פגם.

האפשרות לשוב בתשובה ולכפר על החטאים, הינה חידוש עצום. שהלא לאחר שאדם יצר 'מציאות של רע', במקום שהיתה צריכה להיות 'מציאות של טוב', הרי נצרף אז כוח מיוחד לכלות את אותו רע' שנוצר ולחדש תמורתו מציאות של 'טוב'.

הסוגיא של הכפרה היא מחודשת מאוד, וכלל אינה מובנת לפי הכללים של השכל האנושי שלנו.

על כך אמרו חז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה'):!

שאלו לחכמה: חוטא מהו עונשו? - אמרה להם "חטאים תרדף רעה".

שאלו לנבואה: חוטא מהו עונשו? אמרה להן "הנפש החוטאת היא תמות".

שאלו לקב"ה: חוטא מהו עונשו? אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו!

על פי החכמה, ואפילו ה'נבואה', לא ניתן לכפר על חטאים. זו 'מציאות של רע' שנוצרה, ולהיכן היא תעלם?

רק הקב"ה גילה את החידוש הנורא, שישנה מציאות של כפרה ומחילת עוונות.

מדוע המחילה היא חידוש, הרי הקב"ה יכול לברוא מחדש בכל רגע!

אך נעמיק יותר, ונשאל:

מדוע באמת ה'כפרה' הינה חידוש? הרי הקב"ה ברא את העולם מהאפס המוחלט, וביכולתו לברוא אותו בכל רגע מחדש לגמרי, למחוק הכל ולהתחיל מהתחלה!

התשובה היא - אכן, אמת הדבר שהקב"ה יכול לעשות כל מה שרוצה, אבל אין רצונו לנהוג כך!

הקב"ה הגביל את עצמו לפעול רק על פי כללים של מערכת מוגדרת, וכפי שנבאר.

התכלית להתגלות מתקיימת רק על ידי מערכת הגיונית ועקבית

התכלית והרצון של הקב"ה בבריאת העולם היא: להתגלות.

על החכמה נאמר (קהלת י. יב): "החכמה תחיה בעליה", וכן 'חכם' בגימטריה 'חיים'. ומזהותם של 'חיים' הוא להיות נובע ומשפיע בלי הפסקה. כמו המושג 'מים חיים' שפירושו מעין נובע בלי הפסקה. וכן גם מי שזוכה לחכמה אלוקית, הוא חי ונובע, מושך ומשפיע באופן תמידי.

ומאידך - אם אדם מקבל השפעה ומשאיר אותה אצלו, הוא נוהג בצורה הפוכה ממידת החכמה. כי כל דבר שיש לו תנועה והמשכיות, הוא חי, וכל דבר שנעצר ומפסיק, שייך למוות וחדלון.

ולכן מצינו (נדרים סד): שמי שאין לו בנים נחשב כ'מת', מכיון שאין לו למי להשפיע הלאה והשפע נעצר אצלו. וכן עני חשוב כ'מת' (שם), מחמת שאין לו רכוש להשפיע עליו ולתקן אותו. וגם מי שאין לו דעת חשוב כ'מת', כמו שאמרו (נדרים מא). 'אין עני אלא בדעת', מפני שאין לו חכמה להעביר הלאה.

על פי זה מובן, שאדם הרוצה לקנות קנין במידת החכמה, ולינוק ממנה השפעה, מוכרח שיהיה אדם "חי" שלא משאיר את החכמה לעצמו אלא משפיע אותה הלאה.

יתירה מזו: יש מי שהמטרה שלו להשיג חכמה לעצמו, וגם מה שהוא מלמד אותה לאחרים זה רק ככדי להנות מהשיתוף של אחרים או כדי לחדד את הדברים יותר לעצמו. אבל החכם האמיתי שמחובר למידת החכמה האלוקית, מלכתחילה תכליתו היא להשפיע לאחרים וליצור ציור של השפעה חי ופועל, ורק לצורך ההשפעה לאחרים הוא מקדים ורוכש חכמה לעצמו.

בנוסף, החכם האמיתי צריך להיות מחובר לרעיון של החכמה שהוא החיים, ולהתנגד להיפך שלה - שהוא המוות והחדלון.

וזה הסיבה שבכדי לקנות את מידת החכמה צריך שלא להשחית בלי צורך שום פרט בבריאה. כי ההשחית וההרס הם ההיפך הגמור של מידת החכמה הפועלת המשכיות והשפעה תמידית.

אדם שנוהג במידת הדין גורר על עצמו הנהגה של דין

המשך לענין זה, מביא הרמ"ק מעשה שהיה אצל רבינו הקדוש:

ומטעם זה היה ענין רבינו הקדוש על ידי שלא חס על בן הבקר שהיה מתחבא אצלו ואמר לו "זיל לך נוצרת" (כ"ט פה), באו לו יסורים, שהם מצד הדין, שהרי הרחמים מגנים על הדין, וכאשר רחם על החלילה ואמר "רחמי על כל מעשיך כתיב, נצול מן הדין מפני שפרש אור החכמה עליו ונסתלקו היסורים".

ויש להבין: הלא לכאורה רבי צדק במעשיו! וכי תובעים ממנו לא לאכול בעלי חיים? הרי הוא אמר לבן הבקר משפט אמיתי: 'זיל, לך נוצרת'. לא בטוח שאנו היינו נוהגים אחרת. מה התביעה עליו?

מוכרחים לומר שאילו רבי היה הבעלים של בן הבקר, או שהיה השוחט שזה תפקידו, בהחלט היה נכון לנהוג כמו שעשה. אבל כיון שבאותו מעשה הוא לא היה קשור לתועלת שבשחיטת השור, ובן הבקר הגיע אליו בבקשת רחמים, אזי במקרה כזה הוא אמור להתייחס אליו במבט של רחמים ולא במבט של דין, שמשמעותו הפסקת חיים וחיידלון.

ובכך שהוא נהג במידת הדין למרות שזה לא היה הכרחי מציוד - הוא משך על עצמו הנהגה של דין.

באמת, בלשון הרמ"ק מדוקדק השיטורים לא באו לרבי בגלל הסיפור הזה, אלא שכבר קודם לכן היתה מידת הדין מתוחה עליו ומבקשת לעשות לו יסורים מסיבה אחרת. רק שעד עכשיו מידת הרחמים הגינה עליו, וכשהוא התחבר למידת הדין, הוא סילק מעצמו את הגנת הרחמים והפך את ההנהגה כלפי עצמו להיות גם כן במידת הדין, וממילא חזרה אליו הנהגת הדין שעמדה נגדו כבר קודם.

זהו היסוד שאמרו במדרש (ה"ד בנפח"ח ש"א פ"ז):

"ה' צלך - כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מוסברות אף הוא נותן לך כך. אף הקב"ה ה' צלך, כשם שאהיה הוה עמו הוא הוה עמך".

אדם שנוהג ברחמים כלפי שאר הנבראים, מושך לעצמו גם כן הנהגת רחמים. ואדם שנוהג כלפי אחרים במידת הדין, מושך על עצמו הנהגת דין.

משום שאם לא תהיה עליו אכיפה של מערכת כללים נוקשה, אזי בנו לא יגדל מחונך כראוי.

באחד הימים נתפס אותו בן במעשה מחפיר ביותר. מסוג הדברים שעל פי הכללים חייבים לסלקו מהת"ת. ואכן, שבוע קודם היה ילד אחר שעשה בדיוק את אותו מעשה, וסילקו אותו מהת"ת.

אולם כאן, כשמדובר בבנו של המנהל, המנהל הגיב אחרת: הוא לא סילק אותו!

הסיבה המנהל: אכן, מוכרחים להחיל את כל הכללים גם על בני. אך ישנו כלל אחד שהוא יוצא מן הכלל, שהרי אין אפשרות לסלק אותו מהת"ת. משום שכל הת"ת הוקם בעבורו, ואם הוא יסולק, אין עוד סיבה להחזיק את הת"ת!

כאשר מגיע מצב שלפי הכללים הילד הזה צריך לצאת ממוסד הלימודים, חייבים למצוא מסלול חדש "עוקף כללים".

בשעה זו הסיר המנהל את כובע ה'מנהל', וחבש את כובע ה'אבא'. האבא הוא הסיבה של כל בניית הת"ת, והוא לא נותן אפשרות שהבן שלו יסולק לגמרי מהמערכת.

בתוך הנהגת ה'אבא' כבר מוצא המנהל דרך להשאיר את בנו בת"ת, אולם גם זה חייב להיות באמצעות סדרת חינוך עמוקה המוודא שמקרה זה לא ישוב על עצמו, כי הבן חייב לגדול כראוי.

הנהגת "אבא" דואגת שתמיד נשאר במערכת

כלומר, הנהגה של הקב"ה יש שני פנים, 'מלך' - ו'אבא'. הנהגת ה'מלך' היא במצב רגיל, אז מוכרחים שיהיו כללים מסודרים, כדי שיהיה אפשר לקבל את הגילוי האלוקי בצורה מותאמת וראויה לקליטה.

אולם כאשר הכל קורס - מתעוררת הנהגת ה'אבא', שכרת ברית עם בנו שכל מציאות הבריאה נעשית בעבורו ולעולם הוא 'ישאר במשחק'.

ברור הדבר, כי אילו הנהגת ה'אבא' היתה פועלת באופן גלוי לאורך כל השנה ואף בזמנים רגילים, היה זה הורס את המערכת. כי ה'בן' היה מנצל את זה לרעה, ולא היה מרגיש מחויב לכללים, וממילא לא היה מקבל את החינוך הראוי בעבורו, שהרי יש לו מפלט בהנהגת ה'אבא'...

ולכן, הנהגת ה'אבא' קיימת רק כשאנו נפלטים מהמערכת, והיא מחזירה אותנו לתוכה.

זה כוונתם ז"ל, שהקב"ה אינו 'מוותר' על עבירות, אבל הוא 'סולח ומוחל' רק לאור חזרת האדם למחויבות למערכת הכללים.

הגילוי של הנהגת "אבא" הוא דוקא כשיש שיבוש במערכת

לאמיתו של דבר, יש במחילה והכפרה גילוי מחודש ועמוק של הקב"ה, שלא היה קיים קודם.

שהרי כל זמן שהאדם מתנהג כראוי על פי כללי המערכת, אזי מתגלה רק הנהגת ה'מלך'.

הזמן שבו באה לגילוי הנהגת ה'אבא' הנפלאה, הוא דווקא כאשר ישנו שיבוש בשמירת הכללים של המערכת. במצב כזה ה'אבא' כביכול מחשב מסלול מחדש, וזוכר שכל בריאת העולם נעשתה עבור האדם. ולאור זאת הוא מגלה הנהגה מחודשת של כפרה.

זה הביאור למאמר חז"ל (ברכות לד):

מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין.

הבעל תשובה שחטא ופשע, ומודע לעומק הפגם שיצר בעולמות. כאשר הוא רואה שכל זה נמחל לו והוא מושב חזרה אל המערכת, הוא מגלה בזאת את הנהגת ה'אבא' המופלאה, וממילא זה יוצר קשר עמוק ואדיר בינו לאביו שבשמים האוהב אותו ומקבלו למרות הכל.

הבעל תשובה ידע אלו חטאים נוראים הוא עשה, וכמה גדול עוונו ועוצמת הפגם שפגם, וכאשר הוא נחשף לעומק הגילוי של הנהגת 'אבא', הרי רק הוא בעומק לבו מודע לעוצמת הרחמים שיש בהנהגה הזו.

דבר זה גורם לו הרגשת גובה ורוממות היוצרת דביקות חזקה בינו לקב"ה, ומתוך כך הוא מגיע ל'תשובה מאהבה'.

הגילוי של הנהגת "אבא" באמצעות תקיעת שופר

בזאת נשוב לדברי המדרש שהבאנו בתחילת הדברים -

"אשרי העם יודעי תרועה" - שהן מכיירן לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים.

ביאור הדברים: המושג 'פיתוי' מבטא הנהגה שלא לפי מערכת הכללים. בדומה למילה 'פתי מאמין'.

'פתי' הוא מלשון 'פתאום', הוא לא רואה סיבה ומסובב. כל דבר שקורה הוא חושב שזה אירע ב'פתאומיות'. אין ל'פתי' הבנה במערכת הכללים הגיונית כיצד מתרחשים האירועים, ומה היו הגורמים המובילים אל התוצאה. המוחין שלו לא מצליחים לנתח את המצב לאשורו.

את הפיתוי הזה, שהוא למעלה ממערכת הכללים, אשר מעביר את הנהגת הקב"ה בעולם מכסא 'דין' לכסא 'רחמים', אנו עושים באמצעות 'תקיעת השופר'.

ונבאר בהעמקה:

בדברי חז"ל מצינו לכאורה סתירה במהות עניינו של תקיעת שופר. מחד מצינו שזמן הדין של האדם הוא בעת התקיעות (אור ישראל מכתב ז), ומאידך אנו מוצאים בדברי המדרש שזוהו גופא הזמן שבו הקב"ה עובר מכסא 'דין' לכסא 'רחמים', ומשמע שהוא היה ב'דין' עוד קודם לתקיעה. כיצד שני הידיעות הללו מתיישבים יחד?

והביאור הוא, שאכן, באמצעות תקיעת השופר אנו מזמנים על עצמינו את ה'דין', אלא שזה גופא מעורר את מידת ה'רחמים', ועל כן הקב"ה עובר מכסא 'דין' ל'רחמים'!

נדגים זאת על דרך המשל שהוזכר לעיל:

אילו הבן אומר לאביו המנהל: הבנתי היטב את טעותי, ואני מעוניין בעצמי שישפטו אותי ויחנכו אותי שלא לשוב לחטאי זה עוד.

הרי בזאת המנהל נעשה עמו ב'רעות' - אחים לדעה, כאשר הבן ואביו עומדים באותו צד, ועל ידי כך בוודאי האב מרחם על בנו ונותן לו אפשרות לתקן.

דוקא משום שזמן תקיעת השופר היא זמן הדין והמשפט. לכן כאשר אנו תוקעים ומבקשים את המשפט, אנו מראים שהבנו מהו האמת ומהי הדרך הראויה לנו, וממילא הפנמנו את חומרת מעשינו הרעים ורצוננו לפרוש מהם, וזה עצמו מעורר את הנהגת הרחמים העליונה.

כאמור, בדרך כלל נסתר מאיתנו הגילויים הפנימיים של הנהגת 'אבא', משום שזה עלול לגרום ח"ו שלא נשמור על כללי המערכת, ונסתמך עליו לחטוא חלילה מתוך אמונה כי הוא יושיענו בכל מצב.

אך כאשר אנו מבינים היטב את מהות המלכות ודרישותיה, ומחמת כן אנו מבקשים את הדין על עצמינו כדי שנחזור בתשובה שלמה, אזי בזאת מתבטלת הסכנה שבהנהגה זו, ואנו זוכים לגילויך באהבה גדולה מאבינו שבשמים, אשר אינו חפץ במות המת אלא בשובו מדרכו וחיה - חיי אמת.

זו הסיבה שלאחר תקיעת שופר אנו הולכים אל הנהר ומשליכים את העוונות, תוך כדי הזכרת י"ג המידות הפנימיות ביותר כמובא בספר 'מיכה'. בשעה זו אנו נמצאים במצב מרום ומחובר לרצון ה', ועל כן חשיפת המידות העוצמתיות הללו לא יגרום לנו חלילה ללולז בשמירת דרכי ה', אלא להיפך, זה יביא אותנו לתוספת קרבת ה' באהבה.

לאור זאת, עלינו להתחזק שבעתיים ברצוננו להתגייס מעתה לקיום רצונו יתברך בשלמות, ולחזור בתשובה שלמה על מה שחטאנו ופשענו, ולבקש ממנו להפעיל הנהגה מיוחדת של רחמים כדי שאכן יחזיר אותנו לתלם. וברור כי התהליך הנפלא הזה יוליד בלבבנו אהבה עוצמה להקב"ה אשר חמל עלינו חמלה גדולה ויתירה.

ובכן תן כבוד ה' לעמך

כיצד אפשר להרגיש 'כבוד' למרות הדקירות של הודפי הדת?

מתעלים ונמצאים בעולם אחר, אין לו יכולת להשפיע עלינו מאומה.

רק מי שמחובר לעולם הזה יש לקוצים יכולת לדקור אותו ולהפריע לו, אך מי שמנותק מהעולם הזה והוא אינו תופס אצלו מקום, הקוצים לא יכולים לאיים עליו לא במכות ולא במאסרים. ההשקפה שלו על היסורים והקשיים היא אחת: העיקר שאני יכול לחיות, ללמוד בבית מדרש, ולקיים את המצוות.

צמיחת הקוצים והדרדרים נגרמת כשיש פגם בקשר האדם עם הקב"ה

באמת, כל מציאותם של הקוצים הדוקרים את השושנה וכל כוחם הוא מחמת החטאים והפירוד שלנו מהקב"ה, וכאשר נשוב להדבק באבינו שבשמים, יסתלקו כל הקוצים והצרות שנעשים לנו.

הלא מציאות הקוצים היא אחת מהקלות שנאמרו לאדם הראשון לאחר שחטא, "וְקוֹץ וְדַרְדָּר תִּצְמַיֵחַ לְךָ" (בראשית, ח).

ויש להבין: הלא בנוגע לקושי עבודת האדמה כבר נאמרה קללה אחרת - "בְּזַעַת אִפְיֶךָ תֹאכַל לֶחֶם" (שם פסוק יט), ואם כן קללת הקוצים לא באה להקשות את עבודת האדמה. ומעתה, מה משמעותה ועניינה של קללת "וְקוֹץ וְדַרְדָּר תִּצְמַיֵחַ לְךָ"?

ביאור הדבר הוא -

מצב הקשר שבין האדם לקב"ה בא לידי ביטוי בצמחים והגידולים היוצאים מן האדמה. מצב הגידולים ואיכותם הוא לפי המצב הרוחני שנמצא בו האדם.

וכן מפורש בתורה בכמה מקומות שמערכת המטר והצמיחה תלויה במצבו הרוחני של האדם. כגון בפרשת 'והיה אם שמוע' (דברים יא, יג-יז).

גידולי האדמה הם בחינה של מערכת תקשורת המלמדת על מצבו של הקשר בין האדם לקב"ה.

כשאדם הראשון היה במעלתו קודם החטא, החיטה שהיא עיקר מאכלו של האדם היתה צומחת על העץ (בר"ר טו, ז), "עץ הדעת חטה היתה" (ברכות מ). וכשאדם חטא הוא יצר קלקול ביחס בינו להקב"ה, והחטה ירדה לצמוח במקום נמוך סמוך לאדמה.

ולכן הפגם בקשר בין האדם לקב"ה הוא זה שגרם את הצמיחה של הקוצים והדרדרים. והסילוק שלהם יהיה כשיתוקן הפגם ונשוב אל ה' בשלימות.

קְשׁוּשָׁנָה בֵּין הַחוּחִים כִּן רִעִיתִי בֵּין הַבְּנוֹת (פרק ב, פסוק ב)

פסוק זה בא ללמדנו שכלל ישראל בין האומות דומים לשושנה הנמצאת בין החוחים. ומבאר הגר"א שבמצב כזה יש שלשה פרטים שבהם השושנה בולטת ביחס לקוצים.

במאמר הקודם התבאר שני הפרטים הראשונים - עצם מציאותם המתבדלת של ישראל, והיכולת שלהם להשיג את פנימיות התורה שבעל פה, בשונה מאומות העולם המסוגלים לכל היותר להשיג רק את החיצוניות.

האומות מנסים 'לדקור' את השושנה והיא אינה נפגמת

הנקודה השלישית המתחדדת בהיות ישראל בין האומות, היא מה שהחוחים דוקרים את השושנה, והיא 'מחמת רכותה' אינה נפגמת כלל.

ויש להבין: מה המשמעות של 'רכות השושנה' בעבודה המעשית שלנו, וכיצד אנו יכולים להשמר מה'דקירות' של אומות העולם?

עוד יש להתבונן -

מצד אחד אמרו חז"ל (תענית ב): "לעולם יהיה אדם רך כקנה", ומאידך אמרו (תענית ד): "תלמיד חכם צריך להיות קשה כברזל".

אם כן, מתי אדם צריך להיות רך ומתי קשה כברזל?

על דוד המלך נאמר (שמואל ב' כח, ח):

"הוא עדינו העצני".

ומבאר הגמרא (מ"ק טו): לפעמים הוא היה 'מעדן עצמו כתולעת', ופעמים אדרבה, היה 'מקשה עצמו כעץ'.

יש לברר מהו הכלל בענין זה: כלפי מה צריך להיות רך ועדין, וכלפי מה להתאזר בגבורה ולהיות קשה כעץ?

הכעס והקשיים הם רק כמה שתופס מקום מרכזי בחיי האדם

הכלל בזה הוא -

לכל אדם מישאל יש שני תחומים בחיים. יש את החיים הגשמיים שהוא חי בעולם הזה, בהם הוא לכאורה דומה לכל אדם אחר בעולם. ויש את החיים הרוחניים של קיום התורה והמצוות, שבו הוא מיוחד בעולמו.

כשרוצים להבחין מה העיקר אצל האדם, ניתן לראות זאת על ידי המבחן הבא: באיזה נושא הוא מתרגז וכו' עס. כך ניתן להבחין מה העיקר ומה המהות של חייו.

אמרו חז"ל (עירובין סה): "אדם ניכר כבעסו", לא האם הוא כועס, אלא על מה הוא כועס.

על איזה נושא הוא מתעקש ולא מוותר, ומה לא תופס אצלו מקום ובו הוא רך ומוותר.

בדברי התורה צריך להיות אכפתי וקשה כברזל, אדם אינו בעל הבית לוותר על התורה. לעומת זאת ענייני העולם הזה לא אמורים לתפוס מקום חשוב ומהותי, בהם צריך הוא להיות רך, 'יהיה כך או כך, העיקר שאני יכול לשמור את התורה והמצוות'.

מי שקושי גשמי תופס אצלו מקום ומוציא אותו מדעתו, אינו יכול למסור נפש על היהדות. בכל סבל וקושי הוא עלול להסיר עצמו חלילה מהדרך, ולעזוב הכל.

זה הכח שעמד לישראל בכל הגזירות והצרות שעברו עליהם. תמיד הנחה אותם המבט המפוקח: יהיה כך או כך, העיקר אני יהודי ויכול להמשיך לשמור על הקשר עם הקב"ה!

זה הביאור בכך שהשושנה הינה רכה ואינה נדקרת מהקוצים של החוחים. - כלל ישראל מסכימים לסבול כדי לקיים את התורה. השושנה אומרת: לא אכפת לי לקבל דקירות, העיקר שאני שושנה!

כשאדם אינו מרגיש שמרכז חייו הוא העולם הזה, לא מפריע לו דקירות החוחים

לקוצים והדרדרים יש כמה מאפיינים: הם חסרי חיות, חסרי יופי וריח. חיצוניים ללא פנימיות.

ומאפיין נוסף יש בהם: שהם מבקשים להפריע לכל מי שסביבם.

הגמרא (פסחים ב) אומרת שהלומד תורה שלא לשמה, היא נעשית לו ליסם המוות. כלומר: לא רק שהיא ממיטה אותו, אלא היא נעשית 'סם המוות' וגורמת לו לרצון להמית את כל מי שסביבו. הוא לא מסוגל לראות את עצמו מת ואת השני חי.

הדרך שלנו להתמודד עם הקוצניות של אומות העולם, היא באמצעות הפיכת העולם הזה למקום טפל, שאינו מרכזי בחיינו. כך לא תהיה להם יכולת לפגוע בנו כלל.

במדרש (בר"ר סה, ב) מצינו: "בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשוי". היכולת של עשוי לשלוט עלינו הוא רק כשאנו נמצאים באותו רובד שלו, אך כאשר אנו

להאזנה לשיעור 073.295.13.81
מספר השיעור: *31756059#

בינה יתירה - יסודות האמונה לנשים ובנות הסמינרים על פי ספר "דרך השם" לרמח"ל

בינה יתירה

"היום הַרְת עוֹלָם" - התוכנית האדריכלית של בריאת העולם

במאמר הקודם השכלנו להבין שהדרך היחידה להכיר את הבורא היא באמצעות התבוננות בהנהגות שבחר לגלות בהם את עצמו, וכן באמצעות התבוננות בפרטים שברא בעולמנו, שהם מבוססים על תוכנית אלוקית הכתובה בתורה.

באותם רגעים בהם פתח הבורא את השמים וגילה לכל את סודות הבריאה, הבינו כולם ברגע אחד את סוד הבריאה כולה. אולם, אחרי הגילוי הזה, נסגרו השמיים והכל חזר להיות שוב בגדר נעלם.

עובר במעי אמו.

ההתרחשות המופלאה שנעשתה לעין כל במעמד הר סיני דומה להתרחשות המתהווה במהלך שהותו של העובר במעי אמו.

חז"ל מגלים לנו (נדה ל) שכאשר שוהה העובר במעי אמו, טרם יציאתו לאוויר העולם בא מלאך ומלמדו את התורה כולה. אולם, ברגע בו נולד הוולד, בא המלאך, מכה על פיו ומשכיח ממנו את כל מה שלמד.

התורה ולקיימה עוד בטרם ניתנה לעיני כל במעמד הר סיני. אולם כיום אין לנו את המשקפיים הנדרשים להכרת הבורא באמצעות התבוננות ביצירה שיצר. אולם, עלינו לדעת שבאמת כך הם פני הדברים.

מה גילה לנו הבורא במעמד הר סיני?

הרמח"ל, בהקדמה לימאמר הויכוח מספר כי במעמד הר סיני הקב"ה פתח את השמים וגילה לכל העולם את סודות הבריאה כולם. מה עתיד לקרות בעולם לאורך כל שנותיו, מהן המטרות שלשמן נברא העולם, כל תורת הנגלה ותורת הנסתר וכל מה שנעלם מעינינו היום ומשאיר אותנו כמו מול חידה בלתי פתורה.

המפה של הבריאה

'ראש השנה' הוא יום בריאת העולם.

כולנו יודעות שבורא עולם הסתכל בתורה כתכנית אדריכלית וברא את העולם לפיה, כמאמרם ז"ל: אִיסְתַּכַּל בְּאוֹרֵי יְיָ וַיִּבְרָא עֲלֵמָא (זוהר ח"ב קסא). לפיכך, העולם שסביבנו מגלם בתוכו את כוננת הבורא ורצונו, ממש כפי שמפרטת לנו התורה.

אגב, מדהים לחשוב שמליארדי הבריות המצויות במעמקי התהום הם חלק מהביצוע המעשי של התכנית האדריכלית, כלומר, חלק מהתורה ממש, ולפיכך כל חלק מהבריאה טומן בתוכו חידוש ולימוד! אכן, זו היתה דרכם של האבות הקדושים, ללמוד את

כיצד לגרום להקב"ה רצון להשפיע עלינו שנה טובה ומתוקה חלקה של האשה בכניית הבית

במאמרים הקודמים התבאר שבמערכת הנישואין ישנם שני שלבים: בשלב הראשון, הבעל בונה את האישיות של אשתו ומבסס את ה'מקום' היציב שלה בעולם. ובשלב השני, הבעל מעניק שפע לאשתו והיא משמשת 'עזר כנגדי' להוציא את אותו שפע לפועל באמצעות הולדת תולדות וגידולם, וניהול אורחות הבית כהשקפת בעלה. על השלב הראשון - בניית אישיות האשה על ידי בעלה, נרחיב בפירוט רב במאמרים הבאים. כעת נתמקד בפרט אחד מתוך השלב השני - **תפקיד האשה לעורר את רצון בעלה להשפיע אליה.**

הסיבה שאנו מתמקדים כעת בפרט הזה, היא מפני שאנו עומדים בראשית השנה, ביום הדין וההמלכה, זמן בו אנו מתייצבים לפני ה' ומעוררים 'ומפתיים' אותו להשפיע אלינו את השפע שלו - בדיוק כמו שהאשה צריכה לעורר את בעלה להשפיע אליה.

היחס שבין הבעל לאשה מקביל ליחס בין הקב"ה לישראל

הזוהר הקדוש במספר מקומות מקביל את היחס שבין האשה לבעלה, ליחס שבין הקב"ה לכלל ישראל. בדומה לזה, כתב החיד"א בספר מדבר קדמות (מעין ד נהר מה): "דע שספר בשיר השירים מדבר בענין חתן וכלה, החתן רומז לשכינה והכלה לישראל, וידוע כי כל מידותיו יתברך מידה כנגד מידה, וכפי המידה שמתנהג האדם עם הקב"ה, כך אשתו מתנהגת עמו וכו', ולזה כל בן תורה שאין אשתו נשמעת לו, אין ראוי להתרעם עליה, כי הוא דאפסיד אנפשיה".

ומובן מזה, שניתן להשוות את סגנון מערכת היחסים שבין האישה לאשתו, לסגנון היחסים שבין הקב"ה לישראל, ולהיפך, וללמוד מזה לזה. וגם על כגון זה נאמר (איוב יט, כו) "מִבְּשָׂרִי אֶחְזָה אֱלֹהִים".

כיצד הבריאה מעלת חן לפני הבורא?

מצינו במדרש (בר"ר ט, ט): "מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנָה פִּלְטִין, רָגָה אוֹתָהּ וְעָרְבָה לוֹ, אָמַר: פִּלְטִין פִּלְטִין הַלְּאִי תָהָא מְעַלְת חֵן לְפָנֵי בָּקַל עֵת פֶּשֶׁם שְׁהַעֲלִית חֵן לְפָנֵי בְּשָׂעָה זוּ. כִּךָ אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמוֹ: עוֹלָמִי עוֹלָמִי, הַלְּאִי תָהָא מְעַלְת חֵן לְפָנֵי בָּקַל עֵת פֶּשֶׁם שְׁהַעֲלִית חֵן לְפָנֵי בְּשָׂעָה זוּ".

ויש להתבונן: מהו החן שהעלה העולם לפני הקב"ה בזמן בריאתו, ומה משמעות התקווה "עולמי עולמי, הלאוי תהא מעלת חן לפני בקל עת". כיצד העולם אמור להעלות חן לפניו?

פשר הדבר הוא, שהקב"ה ברא את העולם עם תכלית מסויימת, ובכדי לממש אותה צריך שהעולם יהיה במצב מתאים לכך. ואכן, בתחילת הבריאה, העולם התאים לגמרי למימוש אותה תכלית, ובוזה הוא העלה חן לפני ה' - שראה בו שהוא דבר טוב ומוכן למימוש התכלית ועל כן רצה בו. והתקווה שהקב"ה ביקש היא, שתמיד העולם ימשיך להיות ראוי למימוש התכלית ובוזה יעלה חן לפני ה' שירצה בו.

נבאר לפני: התכלית של הקב"ה בבריאת העולם היא להאיר בתוכו את האור העצום והאדיר שלו, מתוך כוונה שהעולם הנמוך והחומרי יגרום לאור האלוהי להתגלות בפירוט לפרטי פרטים. ואמנם, רק ברגע הבריאה היה העולם מוכן בשלימות לקיים את התכלית הזו. רק באותו זמן אור ה' האיר מכל פרט ופרט בבריאה, והעולם קיים את תכליתו - לגלות את ה' בצורה מפורטת.

זו היתה עבודת 'לעבדה ולשמרה' ועבודת 'פרו ורבו', להרבות ולפרט את האור האלוהי עוד ועוד. אך בפועל, כעבור זמן קצר אדם הראשון חטא, ובעקבות אורו חטא העולם נעשה עכור וחשוך, והחומריות הגסה החלה להסתיר את אור ה', וכבר לא ניכר בעולם שכל

מה קורה לכל מה שידענו אז, ושכחנו?

שאלה זו נוגעת למעמד הגילוי בהר סיני, והן לתורה שלומד העובר. והתשובה היא אחת. כל הידיעות שידענו אי פעם נשמרות בתת המודע שלנו, וכאשר אנו מתוודעות להן בשנית הן אינן בגדר לימוד חדש אלא ריענון ומעבר מתת המודע אל המודע.

ההמסקנה?

כולנו היינו שם, למרגלות ההר, כולנו היינו שם במעמד הגילוי האדיר, ראינו, שמענו והפנמנו. הכרנו את הבורא, את מטרותיו, את תכניותיו ואת כל מה שצופן העתיד בחובו. כל מה שנלמד מעתה ואילך יאיר את המודע ויעורר את המוטבע בנו בעומק נשמתנו שעמדה למרגלות ההר, אשר ראתה את האש, את הקולות ואת הלפידים ואמרה: נעשה ונשמע!

זוהי האמונה!

המילה 'ביטחון' מתארת מצב של בהירות מוחלטת וראייה חדה הנותנת תחושת ביטחון ומרגוע. האמונה לעומת זאת, נוגעת למצב של לילה, ערפל וגלות: "להגיד בפקר חסדך ואמונתך בלילות" האמונה מתבססת על הכרה עמוקה, הנשענת על מה שטובע בנו עמוק וחזק מאז אותו מעמד נשגב גם כאשר תאי הזיכרון אינם יכולים לשחזר את המראות והקולות בברור.

זהו חיבור עמוק שאינו יכול להיות מוסבר באמצעים לוגיים, כי החיבור הזה הוא חיבור רגשי עתיק יומין שמיצר ביננו לבין הבורא מערכת יחסים איתנה ונצחית. מערכת זו דומה למערכת הקשרים הקיימת בין הורים לילדים, גם כאשר נסיבות החיים הובילו לנתק ביניהם - אמונה מלשון "אומן" (אסתר ב, f).

האמונה עומדת לנו גם ברגעים של ניסיון וקושי, ומסייעת לנו לאחוז בחבל גם כאשר בורא עולם כביכול נסתר. האמונה מגלה לנו את האמת שהוא הוא זה אשר מטלטל את החבל שוב ושוב.

מהי מסורת התורה?

מאחר ובמעמד הר סיני עמדו יוצאי מצרים וראו עין בעין את הבורא וכוונותיו, ציזה אותם הבורא שאת מה שראו בעיניהם יהיו מוסרים לבניהם ולבני בניהם לדורות. כך עוברת התורה מאב לבן, פה אל פה עד ימינו אנו. גילוי זה מיוחד לעם הנבחר. אמונת העולם לא זכו לראיה של גילוי זה ולכן יכולת ההבנה שלהם מוגבלת ליכולת הקיבול של השכל האנושי ולא יותר.

אולם, אנו, בנות העם הנבחר מעוררות בתוכנו ידיעות ועמוקות הטבועות בנו, כאשר המשימה העומדת מולנו היא לשחזר את האור הגדול באמצעות התורה הקדושה ומפרשיה. חשוב שנשים לב, כי המעמד העצום של מתן התורה וגילוי כל הסודות, היה מעמד שאין מי שמתכחש לו. **מעמד זה מפורסם ומקובל על כל הדתות כולן**, כאשר התורה שניתנה במעמד הזה נשמרה בדיוק כפי שניתנה ללא שום שינוי או טעות. ספרי התורה בני ימינו כמו גם ספרי התורה עתיקי היום, בכל מקום בתבל, מקצה העולם ועד קצהו אינם נבדלים זה מזה ולו באות אחת. זהו לפיד האש העוברת מדור דור, ולאורו אנו הולכות.

פרט בו חי מכח אלוהי ש'מְשִׁים אות' בכל רגע. וממילא, העולם כבר לא מממש את התכלית שעבורו נברא, ועל כן הקב"ה כביכול 'מאבד את הרצון' להאיר ולהשפיע לעולם כזה. ועל כך אמר הקב"ה את תקוותו, "עולמי עולמי, הלאוי תהא מעלת חן לפני בקל עת". כי רצונו יתברך להשפיע ולהוביל את העולם לעבר תכלית מסוימת, אלא שבכדי שזה יתקיים מוכרח שהעולם יהיה מזוכך וראוי לגלות את האור האלוהי. וכשרדי העולם מראים לקב"ה שהם מחוברים לתכלית והחזון שהוא מצפה לקיים, וכמו כן, על מנת להגיע לתכלית זו הם משקיעים בזיכרון של עצמם מטומאה ועוונות, באותו רגע העולם שוב מעלה חן לפני הבורא והוא חוזר ומשפיע בו שפע רב.

עבודת ההמלכה בראש השנה

זוהי היא עבודתנו בראש השנה. לאחור שבמשך השנה לא עמדנו לגמרי בדרישות ובציפיות לשם מימוש תכלית העולם, וכתוצאה מזה הקב"ה לא השפיע על העולם את הגילוי האלוהי בשלימותו.

כעת בראש השנה אנו ניגשים לפני ה' על מנת להעלות חן לפניו, וזאת באמצעות שתי פעולות: ראשית, להראות לפניו כמה אנו שותפים לחזון והתכלית שלו לגלות את האור האלוהי בהתפרטות רחבה ככל היותר, וזה ענינה של התפילה והבקשה "וידע כל פעול כי אתה פעתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". שנית, לזכך את עצמנו מהטומאה והעוונות, ולבקש ממנו סיוע לנקות אותנו ממה שאיננו מצליחים לנקות לבד, כדי להיות נקיים ויפים, שעל ידי כך הוא ישמח בנו וירצה להשפיע אלינו.

מעלת חן לפני בעלה

לסיום, נזכיר בקצרה את ההקבלה של הדברים האמורים לעבודת ההשפעה בין הבעל לאשה: גם לבעל יש תכלית לגלות את עצמו בהתפרטות. הבעל מעוניין להשפיע לאשתו שפע גבוה ורחב, כדי שהיא תפרט אותו 'לפרוטות', בהתגלות מפורטת בביתם המשותף, ובהתאמה לכלים של הילדים הקטנים שמקבלים את השפע בפועל [על פרט זה נרחיב א"ה במאמר אחר]. אם במשך הזמן ישנה שחיקה, והבעל כבר אינו משקיע באשתו ולא משפיע לה כראוי, אזי תפקיד האשה לעורר את החשק של בעלה מחדש, על ידי שתהיה 'מעלת חן לפניו', וזאת באמצעות כך שתראה לו את החיבור שלה לתכלית שלו, ואיך שהיא מעוניינת בקשר עמו ורוצה לקבל ממנו על מנת להוציא אותו לפועל.

להאזנה לשיעור 073.295.13.81 מספר השיעור: *38954569#

להאזנה לשיעור 073.295.13.81 מספר השיעור: *38126175#

לעילוי נשמת רבי משה בן ישראל ז"ל נלב"ע ב' דראש השנה - ב' תשרי * נתנם על ידי ר' אריה פריי הי"ו

יצירת המופת נכבדת להבין שמאורה את מולך הימים הנוראים יומן הימים הנוראים נכתב בסגנון של בחור צעיר, סקרן וחסב יתק המבטק ליהודי ולודים את מסעיהם הנפגשים במסעיהם של הימים הנוראים. היומן פותח שירים הימים הנוראים על הימים הנוראים והתק שירי כל יום שנת ומצגת חומים חילת נוספת בשלישית מדרת המפתח אתנו לתי ורוממות ומנביות אותה לשקופה הימים. היומן ששני לו כלי מדרת ליהודים המפרט ממה הימים הנוראים מביני את היודי הנפשי לטליו שילוחיו בקולות הר תרומות

יומן הימים הנוראים **להאיר את הדרך** להבנת מהלך עבודתנו בימי ההתעלות

המופץ מרוממות לפרטים: 052-4194193 לרכישת מוקד מומנות: 054-836-40-33 bloy.co.il